

De internationale allures van de Zwaan

Terugkeer van de Vinkelse molen

De Vinkelse molen De Zwaan staat alweer zo'n 50 jaar in Holland, het stadje in de Amerikaanse staat Michigan. Gesticht door de Nederlanders die vroeg in de negentiende eeuw de oversteek waagden in de hoop op een beter leven.

Bijzonder trots zijn ze op hun windmolen, de enige 'working Dutch windmill' in heel Amerika. Twee inwoners met Nederlandse roots richtten in de vijftiger jaren een stichting op om een echte Nederlandse molen naar hun stad te brengen. En dat lukte in 1964. De molen staat op Windmill Island, een attractiepark dat jaarlijks meer dan 50.000 bezoekers trekt. Wie de molen beklimt wordt beloond met een prachtig uitzicht op kleurrijke akkers vol Nederlandse tulpen. Om de molen heen verrezen in de loop van de jaren tal van attracties zoals een echte Hollandse ophaalbrug, een boerenhoeve, Zaanse huisjes, een ouderwetse Nederlandse draaimolen en een Amsterdams draaiorgel. De Hollanders organiseren een jaarlijks tulpenfestival in mei en lokale studenten voeren er dan een 'real klompdance' uit. Een traditie die nog altijd in ere wordt gehouden.

Hoe kwam die molen daar eigenlijk?

De Amerikanen hebben hun eigen lezing over de herkomst en zijn ervan overtuigd dat de molen in 1761 werd gebouwd in Krommenie en in 1889 naar Vinkel kwam. De Nederlandse Molendatabase spreekt dat echter tegen en nuanceert een en ander. Volgens de database was het de Vinkelse molenaar Piet van Schaijk die in 1884 een molen bouwde aan wat nu de Dennenlaan is. Van Schaijk gebruikte daarvoor geen onderdelen van de molen uit Krommenie. De verhoudingen en de vorm van de baard duiden op herkomst uit de wijde omgeving van Dordrecht. Kort voor 1884 zijn er inderdaad molens gesloopt van de polder Oost-IJsselmonde en is het dus zeer wel mogelijk dat één van deze molens zijn weg vond naar Vinkel (althans delen ervan). Feit is dat Van Schaijk er jarenlang graan maalde tot volle tevredenheid van de omgeving.

Molenaar van Schaijk verhuist

Rond 1900 krijgt Vinkel een nieuwe kerk en dat heeft invloed op de productiviteit van de molen. Deze is immers afhankelijk van de wind die nu drastisch minder is geworden. In 1902 verhuist de molen daarom in zijn geheel naar een locatie aan de Lindenlaan. Zoon Willem van Schaijk neemt hier in de loop van de jaren het stokje over van zijn vader, die in 1937 overlijdt. In de Tweede Wereldoorlog wordt de molen zwaar beschadigd en is malen op windkracht niet meer mogelijk. In de wederopbouwperiode is Nederland vooral bezig met zorgen dat er voldoende woningen komen en wordt aan herstel van oude gebouwen weinig aandacht gegeven. Willem van Schaijk maalt nog wel op dieselkracht met een hamermolen op de begane grond maar moet met lede ogen aanzien dat de molen steeds verder achteruit gaat.

Teleurstelling

Een fikse restauratie zou de molen kunnen redden maar Van Schaijk vindt nergens gehoor. Het versnipperde grondgebied van Vinkel behoort tot verschillende gemeenten die het probleem van zich af blijven schuiven en naar de andere partijen verwijzen. Het moet moeilijk zijn geweest voor hem maar uiteindelijk besluit Van Schaijk de molen te verkopen aan molenbouwers uit Weert. In de aanloop naar de sloop zet hij de wieken wekenlang in de rouwstand. De sloop van de molen geschiedt uiteindelijk door molenbouwer Medendorp uit het Drentse Zuidlaren. Later blijkt dat deze

de nog bruikbare delen van de molen opknapte en keurig genummerd verscheepte naar Amerika. De nieuwe eigenaar is de stad Holland, Michigan, die de molen opbouwt op Hyma Island dat wordt omgedoopt tot Windmill Island.

En Vinkel?

Ze zijn er niet blij mee, de Vinkelnaren. Het molenfeest om De Zwaan figuurlijk uitgeleide te doen, wordt afgeblazen. Er valt niks te vieren vinden ze. Een doekje voor het bloeden zijn de achtergebleven vijf van de oorspronkelijke zes veldmuren waarop het achtkant van de molen stond. Die vijf veldmuren zijn later opgegaan in een schuur. Er zijn belangrijkere dingen in het leven maar toch: geen molen meer in het dorp is eigenlijk geen gezicht. Maar het leven gaat door en men went eraan dat Vinkel geen eigen molen meer heeft. Wel vreemd als je bedenkt dat Geffen er zelfs twee heeft: De Vlijt en De Zeldenrust. Zo nu en dan wordt erover gesproken dat er eigenlijk weer een molen in het dorp zou moeten komen en in 2010 voegen vier enthousiaste mannen de daad bij het woord. Tonny van der Lee, Ton van Herpen, Erik van der Lee en Ebert van Wanrooij richtten de Stichting De Vinkelse Molen op. Een lovenswaardig initiatief om ervoor te zorgen dat Vinkel weer een molen De Zwaan krijgt. Het origineel komt natuurlijk nooit meer terug maar een replica moet te doen zijn. Gemakkelijk zal het niet worden, maar wie niet waagt die niet wint. Ze onderzoeken elke weg om aan geld te komen en kunnen rekenen op veel vrijwilligers die met grote en kleine acties geld in het laatje brengen. Onder andere met de eigen kringloopwinkel in Vinkel die zeer actief is op Marktplaats.

Vier jaar later

De mannen hebben inmiddels veel werk achter de rug en nog een heleboel werk voor de boeg. De eerste winst is dat de molen er mag komen van de gemeente. In Vinkel Zuid, langs de wetering zal hij verrijzen. De kosten zijn beraamd op een klein miljoen, wat betekent dat de molen gefaseerd gebouwd gaat worden. De belt, de terp waarop de molen rust, kan al gebouwd worden. Het is een feite een kelderachtige ruimte, waar wel daglicht binnenvalt. Waar vroeger paard en wagen binnen konden om te lossen of te laden, komt nu een moderne ruimte voor algemeen gebruik door de gemeenschap. Geen feesten en partijen maar meer exposities, workshops en vergaderingen. Helaas overlijdt Tonny van der Lee in augustus 2014 en daarmee valt een belangrijke kracht weg uit de stichting. Naast verslagenheid voelen de mannen ook vechtlust om dit project tot een goed einde te brengen. Die molen zal er komen! De bestuurders van Maasdonk, van de Provincie en van de gemeente Den Bosch zijn gelukkig zeer te spreken over het initiatief. Dat belooft veel goeds voor de toekomst.

Werving!

Nog altijd zoeken de mannen naar mogelijkheden om geld binnen te brengen. Wie de molen een warm hart toedraagt kan via de website 'Vriend van de molen' worden. Wie nog bruikbare goederen wil wegdoen wordt van harte uitgenodigd om aan de kringloopwinkel te denken en wie tips of een idee heeft om financiële middelen binnen te halen is van harte welkom bij het bestuur!